रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

पुलांगु नेपालभाषाया
धार्मिक [illegible]

च्वमि

वज्रमुनि वज्राचार्य

पिकाक
नेपालमण्डल घःचाःधुकू
यलध्वखा, यल
ने.सं. ११२१

नेपालमण्डल पिथना - १२

पुलांगु नेपालभाषाया पारिभाषिक खँग्व:मुना

च्वमि

वज्रमुनि वज्राचार्य

पिकाक

नेपालमण्डल घ:चा:धुकू

यलध्वखा, यल

ने.सं. ११२१

पिकाक : **नेपालमण्डल घःचाःधुकू**
चैन लाकौल स्मृति भवन
नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग
पाटन संयुक्त क्याम्पस, यलध्वखा, यल

मिति : ने.सं. ११२१, अनला - कौला

मू [illegible] ५०।-

पिदंगु १००० गू

कम्प्युटर : दिलीप महर्जन, आर्ट कन्सर्न, किपू

थाकु : लुष प्रेस, बानेश्वर, काठमाडौं
फोन/फ्याक्स : ४७२५९६, email : lusha@mos.com.

Bibliography:

Bajramuni Bajracharya, AD 2001.
Pulangu Nepalbhasaya Paribhasik Khangvah-muna (A glossary of technical terms in the classical Nepalbhasa) Lalitpur: Nepalmandal Ghahchah-dhuku, NS 1121.

थ:गु खँ

ध्व पुलांगु नेपालभाषाया पारिभाषिक खँग्व: धुकूयात सफूया रुप बिया: पिकायगु कुत: याना । पुलांगु वाङ्मययात ब्वना स्वया, ब्वने खन अवलय् जित: महसुस जुल, ध्व पुलांगु पारिभाषिक खँग्व:यात न्हूगु वा थौंकन्हय्‌या भासं हिले द:सा फुक्कसिनं सामान्य अभिलेखत बांलाक शुद्ध कथं ब्वनेफै धैगु बिचा याना । नेपालभाषा रचनात्मक वाङ्मय तसकं त:मि जूगुलिं व फुक्क ब्वनेगु व फुक्क खँग्व:या अर्थ च्वयेगु तसकं थाकुइगु व यक्व हे ई काइगु खनेदत । उकिं थ:के उपलब्ध जूगु वाङ्मयया आधार कया:सां छुं छुं च्वये धैगु कुतलं ध्व सफू पिथनागु ख: ।

ध्व सफूदुने पारिभाषिक खँग्व:नाप पारिभाषिक मखुगु अति उपयोग जुया च्वंगु खँग्व: दुथ्याका: च्वयेगु याना । पारिभाषिक धायेबलय् छकलं थुइकेत थाकुगु परिभाषाया माध्यमं जक थुइका: काये फैगु खँग्व:यात ल्यया । उकिया अर्थ विइगु याना । थन नेपालमण्डल दुने लुया:व:गु अभिलेखया आधारय् व नं थ:के उपलब्ध जूगु वाङ्मयया आधारय् जक पारिभाषिक व उपयोगी खँग्व:या अर्थ विइगु कुत: जूवंगुलिं थुकी यक्व: मगा:मचा: जूवनेफु ।

थुकी विशेषण स्वयां नामवाचक खँग्व:त अप्व: दु । थुकी अभिलेख, नसात्वंसा, गुथि, तिथिमिति, वसुजा:, वस्तु, दापु, प्रशासनिक

खँग्वः कथं नेपालमण्डल दुने अप्वः हे नेवाःतय्‌गु सामाजिक, व्यवहारय्‌ छ्यलाः बुलाय्‌ वःगु खँग्वःत अप्वः खनेदु । विशेष यानाः नेवाःतय्‌ सामाजिक जीवन मेमेगु जातस्वयां पाःगु व मल्ल इलय्‌ नेपालभाषां राजभाषांया थाय्‌ काःगु भाषा उकिं पारिभाषिक खँग्वःतपाखें उगु ईया मनूतय्‌गु जीवनयात थुइकेत कुतः नं यायेफु । मल्ल ई स्वयां न्ह्यो संस्कृत भाषां राजभाषाया थाय्‌ काःगु व मेमेगु भाषा अरवी, फारसी मैथलि आदितय्‌ नं आगमन जुइधुंकुगुलिं छुं छुं खँग्वःत उगु भाषापाखें नं कयाः तःगु खनेदु । अथेखःसां नं समग्रं धाययेवलय्‌ थुगु भाषाया खः धकाः ब्यूत्पत्ति मधाःसे पुलांगु नेपालभाषाया पारिभाषिक खँग्वः मुना धायेगु पाय्‌छि जुइथें तायेका ।

अन्तय्‌ थ्व सफूया रुप वियाः पिकायेगु नितिं ग्वाहालि व हःपाः वियादीपिं सकल गुरु गुरुमांपिन्त धन्यवाद ज्ञापन याये ।

- वज्रमुनि वज्राचार्य

धलः

न्हापांगु ब्व

पारिभाषिक खँग्वः ब्वथला ९-२६

१. पञ्चाङ्ग ९

२. प्याखं १३

३. अभिलेख १४

४. नसात्वँसा १६

४. गुथि १७

६. नापतौल १८

७. बसुजाः १९

८. प्रशासनिक २०

९. तिसा २२

१०. वास्तु २३

११. पूजाज्वलं २४

१२. ल्याःखँग्वः २५

निगूगु ब्व

पारिभाषिक खँग्वःमुना २९-५६

न्हापांगु ब्व

पारिभाषिक खँग्वः ब्वथला

१. पञ्चाङ्ग

तिथि ल्याःखाइबलय् चन्द्रमां पृथ्वी (वँ ग्वारा) यात चाःहिलीगु नियम कथं ल्याःखाइ। चन्द्रमां पृथ्वीयात छचाः चाःहिलीगुयात छगू मास धायेगु याइ। थथे चाःहिलीबलय् पृथ्वीया मनूतय्सं लच्छिया छकः पूरा चन्द्रमा खने दै। थ्वयात पुन्हिं कथं कायेगु याइसा पूरा खने मदैगुयात औंसि (अमाइ) कथं काइ। थ्वहे ल्याखं पारुनिसें पुन्हिंतकया ईयात शुक्लपक्ष (थ्व) व पुन्हि लिपाया पारुंनिसें अमाइ तकया ईयात कृष्णपक्ष (गा) कथं ल्याःखाइ। थ्वहे ल्याखं लच्छिया शुक्लपक्ष व कृष्णपक्ष धकाः निब्वय् ब्वथला तःगु जुल। थथे हे भिंनिकः तक चन्द्रमां पृथ्वीयात चाःह्यूगु ईयात दच्छि कथं ल्याःखाइ। थथे हे पृथ्वीं सूर्ययात नं चाःहिलाः च्वंगु दै। थथे चाःहिलीगु ल्याखं चन्द्रमा व पृथ्वीया गति पृथ्वी स्वयां वर्षय् १०.८७५१५८ दिन कम जुइ। थ्वहे ल्याखं स्वदँतक जुइबलय् ३२ १/२ दिन कम जुइ। उकिं स्वदँय् छकः अनला धकाः लच्छि अप्वः जूवनी थ्व मासयात मनमास (मलमास) धायेगु यात।

थुकथं पृथ्वीं सूर्ययात, तिमिलां पृथ्वीयात थःगु कक्षय् च्वनाः चाःहिलीबलय् मेगु ग्रह, उपग्रह व नगुत खनेदयाः च्वनी। थ्वहे ल्याखं थःगु लँपुइ खनेदैगु कथं नक्षत्र योग, करण, राशि आदिया नां छुइगु जुल। खगोल शास्त्रीपिन्सं थ्वैतः हे हिसाब यानाः पला, विपला, घडि आदिया

ल्याः पिकाल । थ्वहे आधारं च्वयाःतःगु ल्याःचाःया नियम परिभाषायात छगू हे खँग्वलं धायेत पञ्चाङ्ग धकाः धाइगु जुल ।

थ्वहे पञ्चाङ्गय् न्ह्यब्वया तःगु पारिभाषिक खँग्वः क्वय् वियाकथं खनेदु ।

१.१ वारया नां

आदित्य/रवि	सोम	मंगल (अंगार)	
बुध	वृहस्पति (वसुवार)	शुक्र	शनैश्चर

१.२ राशिया नां

मेष	बृष	मिथुन	कर्कट
सिंह	कन्या	तुला	बृश्चिक
धनु	मकर	कुम्भ	मीन

१.३ ईया नां

पला	बिपला	घडी	दिन
बार	पक्ष	मास	ऋतु
अयन	वर्ष	युग	

१.४ योगया नां

विष्कम्भ	प्रीति	आयुष्मान	सौभाग्य
शोभन	अतिगण्ड	सुकर्मा	धृति
शुल	गण्ड	बृद्धि	ध्रुव

व्याघात	हर्षण	वज्र	सिद्धि
व्यतिपात	वरियान	परिध	शिव
सिध्य	साध्य	शुच	शुक्र
ब्रम्ह	ऐन्द्र	वैधृति	

१.५ नक्षत्रया नां

अश्विनी	भरनी	कृतिका	रोहिणि
मृगशिरा	आर्दा	पुनवर्सु	पुष्य/तिष्य
अश्लेषा	मघा	पूर्व फाल्गुणी	उतर फाल्गुणी
हस्ता	चित्ता	स्वाति	विषाखादा
अनुराधा	जेष्ठा	मूल	पूर्वाषाढा
उतराषाढा	श्रवण	घनिष्ठा	शतभिषा
पूर्व भाद्रपद	उतर भाद्रपद	रेवती	

१.६ करणया नां

बब	बालव	कौलव	तैतिल
गर	वणिज	विष्टि	शकुनि
चतुष्पाद	नाग	किंस्तुघ्न	

१.७ दिशा उपदिशाया नां

यं	वं	ये	यो
वंकुलि	यकुलि	योकुलि	यंकुलि

१.८ महीनाया नां

कछला	कोयला / क्वय्ला
थिंला	थिंसला / थिंला
पोहेला	पुशला / प्वसला / प्रशला
सिल्ला	सेलील्गुन / सैला / सेला
चिल्ला	चेतला / चैत्रला / चैतला
चौला	चंगुनिला / चुगुणिला / चगुला
बछला	बुछकुतला / बोछोतला / बछौरा
तछला	तवछुतला / तवछोतला / तछोला
दिल्ला	दितला / दितरा
गुंला	गुणिला / गुनता / गुणिंला
यंला	एन्दला / इन्द्रला
कौला	कतिला

१.९ तिथिया नां

परेवा / पारु	द्वितीया	तृतीया
चौथी	पंचमी / पचि	षष्टी / षष्ठि
सप्तमी	अष्टमी	नवमी
दशमी	एकादशी	दुह्निसि / द्वादशी
त्रयोदशी	चतुर्दशी	चःह्रे
पुन्हिं	औंसि / अमाइ	

२. प्याखं

नेपालभाषाया साहित्य ख्यलय् साहित्य विधा मल्ल इलय् तसकं विकास जुल । साहित्य जीवनया अभिन्न अंग खः । उकिं हे जुइ साहित्य उगु इलय् मनोरञ्जन, शिक्षा वा सूचना/सन्देश मूलकया अंग जुयाः बिल । उकी मध्ये काव्य व प्याखं विधा नेपालभाषाया साहित्यय् न्हापां खनेदत । मल्ल इलय् नं जयस्थिति मल्लया इलंनिसें अतुलनीय् कथं विकास जुगु खनेदु । नेपालभाषाय् वि.सं. स्वया ९४१ दँ न्ह्यो हे हरिसिद्धि प्याखं खनेदत । जयस्थिति मल्लया काय् जय धर्म मल्ल जन्म जूवलय्, विवाह जूवलय् नं प्याखंत क्यनेगु जुल । थ्वहे परम्परा लिपातकं नं ल्यना हे च्वन । जुजुपिनि छुं नं भिंगु ज्या याइगु इलय् त्वाः त्वालय् जुजुपिन्स च्वयाः जुजुपिन्सं हे अभिनय यानाः मनचन यायेगु यात । द्यः पलिस्था यायेबलय् राज परिवार दुने जन्म विवाह, पाटि पौवा, द्यः, देगः दयेकीबलय् नं जनतायात मनोरञ्जन विइगु कथं प्याखंत क्यनेगु जुल । थुकिया दसि कथं भीसं थौंतक नं त्वाः त्वालय् दयेकाः तःगु दबूपाखें सिइकेफु । अथेहे गोपालराज वंशावली नं प्याखं खँग्वः छ्यलाः तःगु पाखें नं प्याखं क्यनेगु परम्परा न्हापांनिसें दु धैगु सीकेफु । थथे प्याखं क्यनीबलय् गद्यात्मक कथं खँल्हाबल्हा जुइगु स्वयां पद्यं काव्यात्मक कथं सम्वाद जुइबलय् प्याखं विधा स्वयां काब्य विधा न्हाप लाः धैगु नं

अनुमान यायेफु । थुकथं उगु इलय् च्वयातःगु प्याखनय् थःगु हे शैली व प्याखं क्यनेगु पहःत दु । उगु इलय् प्याखनय् लुयाः वःगु प्याखंया पारिभाषिक खँग्वःत थुकथं दु ।

प्याखं सम्वन्धी खँग्वः

प्रेक्खन	नाम्दी	मे	देशवर्णना
धाल	दिवस	लु	राजवर्णना
देवल्हाये	आरति	गण	नृत्य
तिप	झाक	मा	राग
सूत्रधार	नटी	लोम	विलोम
प्र.को	द्वि.को	निसार	पैसार
प्रोक्षेपन	प्रवेगगीत	भम्लागीत	पुष्पाञ्जलि गीत
स्त्रियोक्ति	नट	नटावास	गणनृत्य

३. अभिलेख

सत्य व तथ्य इतिहास लुइकेगु आधार धैगु अभिलेख खः । नेपाल दुने गोपालराज वंशावली कथं गोपाल वंश, महिषपाल वंश, किरात, लिच्छवि वंशं शासन याये धुंकाः मल्लतयसं शासन याःगु सीदु । किरांत शासन इलय् तक छुं नं अभिलेख लुइके मफुगु हुनिं यानाः उगु इलय्या यथार्थ इतिहास नं आःतक सीके मफुनी । लिच्छवी वंशपिन्सं शासन याःगु अवधि दुने करीव निसःगूति अभिलेखत लुयाः वःगु खनेदु । उगु

इलय् राजभाषा कथं ल्हाइगु भाय् संस्कृत जूगु हुनिं अभिलेखत फुक्क संस्कृत भासं हे च्वयाःतःगु खनेदु । संस्कृत भाषाया ल्यू नेपालभाषाया अभिलेख कथं न्हापांगु ने.सं. २३५ भिच्छुतय् संघ दुनेया नियम च्वयातःगु यल उकुबहाल (मणिधर जैव महाविहार) या गोष्ठिपौ खनेदुसा उत्किर्ण अभिलेख ल्वहं पौ कथं संक्व वज्रयोगिनीया स्तम्भय् ने.सं २९३ सम्वत व रुद्रदेव जुजुया नां दुगु अभिलेख खनेदत । उगु इलय् छुं सामान हिलाबुला यानाः कायेगु, जग्गा न्याये मी यायेगु आदि भ्वंत नं लुयाः वःगु दु । छुं नं द्यःत पलिस्था, जिर्णोद्वार याइगु इलय् नं सकल प्रजा व जुजुया भिं जुइगु कामना यानाः अभिलेख तयेगु हुनिं यानाः अभिलेखपाखें उगु ईया यथार्थता सीकेत तसकं ग्वाहालि जूगु दु । उगु इलय् थजागु अभिलेखय् उल्लेख याइगु विस्कं खँग्वःत नं दु । थजागु अभिलेखया पारिभाषिक खँग्वःत थुकथं दु -

अभिलेख सम्वन्धी नां

उत्कीर्ण अभिलेख	लिखत अभिलेख	क्रयपत्र
निक्षेप पत्र	छाप पत्र	पञ्चमहापाप / महापातक
वर्षवर्धन	गच्छ	तलपति
दानपति	अकर्ण	पारितोषिक
धारणक	ग्राहक	सिलपति
धरोत / धर्दक	शासन	वर्षकृत्य
बाकुपौ	जलधुनि	पाद
हाकुपौ		

४. नसात्वँसा

नेपाः कृषि प्रधान दे खः थनया अधिकांश मनूतय्‌गु ज्या धैगु बुँज्या खः । न्ह्याबलें न्हयाबलें ज्याय्‌ जुइमाःपिं जुगुलिं बुंज्यापाखें भच्चा फुर्सद दयेवं नखः चखःत हनेगु फुक्क परिवारत छथाय्‌ च्वना दुःख सुखया खँ ब्याकेगु परम्परा न्हापांनिसें नेवाःतय्‌गु संस्कार हे जुयाः न्ह्यानाच्वंगु दु । नेवाः समाजय्‌ खुगू नखः खुगू चकः धायेगु ला परम्परा हे दु । ई कथं ल्वयेक लच्छि मपाक नखः चखः हनाः जीवनया घःचाः तुलाच्वंगु मचायेकाः च्वंपि नेवाःतय्‌सं ई ब्यः कथं नसात नयेगु त्वँसा त्वनेगु याना वयाच्वंगु दु । चिकुलाया इलय्‌ शरीरयात माःगु गर्मी जुइगु नसात नयेगु, ताल्लाया इलय्‌ वहे कथं माःगु नसा नयेगु बैज्ञानिक नसात नयेगु चलन खनेदु । गथेकि माघ संल्हुखुन्हु न्हायकं कँ नयेगु, घ्यः चाकु नयेगु, अथेहे सकिमना पुन्हि, सिथि नखः बलय्‌ वः नयेगु आदि आदि खनेदु । सिमित थ्वहे नखः चखःबलय्‌ जक नयेगु मजूसे न्हिया न्हिथं नयेगु नसा व छुं अवसरय्‌ नयेगु नसा कथं विस्कं हे खनेदु । अजागु इलय्‌ छ्यलाः वयाच्वंगु नसाया परिभाषिक खँग्वः थुकथं खनेदु ।

नसात्वँसाया नां

आछुस,	निसराव,	चतांमधे,	जोगीचक्र,
नैवेद्य,	पञ्चवलि,	पञ्चामृत,	पालन,

५. गुथि

नेपालमण्डल दुने लुयाःवःगु अभिलेखत ब्वनेवलय् दकलय् अप्वः अभिलेख गुथि सम्वन्धि तयाः तःगु खनेदु । सुं छम्ह जुजु वा महाजनं देगः, द्यः, सतः, फले आदि दयेकेगु व छुं स्यंगु जिर्णोद्वारा यानाः उगु ज्या लिपा लिपा तक नं ल्यंकाः तयेगु तातुनां जग्गा दानवियाः गुथि न्ह्याकाः तःगु खनेगु । अथें हे नेवाःत समूहलय् च्वना सामुहिक ज्या यायेगु व छुं नं इलय् स्वैतं मालीवलय् ग्वाहालि यायेगु भावना दुपिं जूगुलिं फुक्क छथाय् च्वना छेंया जःपिं थें हे स्वापु तयाः हरेक समस्या ज्यंकेगु तातुनां गुथिया निर्माण जूगु खनेदु । गुथिया निर्माण गुकथं गबलेंनिसें जुल धैगु स्पष्ट गनं उल्लेख जुयाच्वंगु मदु । तर लुयाः वःगु अभिलेखय् गुथि गुकथं न्यायेकेगु छुं नं समाजिक मर्यादा विधि विधानयात गुकथं निरन्तरता विइगु धैगु खँ धाःसा अप्वः हे अभिलेखय् उल्लेख जुयाच्वंगु खनेदु ।

थथे गुथि न्यायेकीबलय् उगु गुथिया दुजःतय् दथ्वी यायेमाःगु व यानाच्वंगु गुगुं ज्यायात छुट्टै खँग्वःत छ्यलीगु प्रचलन दु । उगु पारिभाषिक खँग्वःत थुकथं दु -

गुथि सम्वन्धि नां

गुथिकतक,	गम,	मह्त,
गुथियार,	चितायाक,	पाललाक,
थकाडि,	वलसान,	नोको,

सँल्हो, शेषकसर/परशेष, व्यंकपारक,
सेवा, दशहरा, ल्हावं,
ज्यावं

६. नापतौल

मानव सभ्यताया शुरु जुइधुंकाः मनूत छगू थासय् च्वना, छगू पुचःदुने च्वनाः, थःत माःगु ग्वाहालि कायेगु व थःम्हं नं मेपिन्त ग्वाहालि विइगु परोपकारया भावना मनूतयेके दयेधुंकाः मनूतय्गु आवश्यकता न्हियान्हिथं अप्वः जुयावन । वहे आवश्यकता कथं वस्तुया उत्पादन यायेगु नं शुरु जुल । छगू वस्तु वियाः उलि हे मात्राय् मेगु वस्तु कायेगु प्रकृया ब्वललं छुं छगू वस्तुयात छुं थलवलय् दाना विइगु व्यवस्था शुरु जुल । छगू वस्तुनाप मेगु वस्तु हिलाबुला याये वलय् तापाक्क अप्वः परिमाण ज्वनाः वनेत सम्भव मजूगुलिं धेवाया आविष्कार जुल । धेवाया आविष्कार जुइवं वहे धेवाया मूल्य वराबर छुं नं वस्तु वा पदार्थयात लनाः, दानाः, नापेयानाः विइगु व्यवस्थानापं नापतौल यायेगु नं शुरु जुल । तर छुं नं वस्तु नापतौल यायेबलय् थःके दुगु छुं नं थलबलं दायेगु नं जुल । ई कथं, थाय् कथं छुकिया सुविधा दु वहे कथं नापतौल यायेगु जुल । थुगु नापतौलयात न्यकभनं छगूहे कथंया (एकरुपता) हयेत जुजुपिन्सं नं नापतौलया व्यवस्था यानावंगु खँ इतिहासय् न्ह्यथना तःगु

खनेदु ।

उगु इलय् छ्यलाः वंगु नापतौल वा दापुया साधन छ्यलाया पारिभाषिक खँग्वःत थथेदु -

नापतौलया नां

उमनि,	क्वह्ने,	कोला,	अंगुलि,
कु,	कुड,	कुह्न,	तोला,
धानि,	नेपं,	रो,	रति
मंस,	मोण्डी,	मुरि,	फं,
पिक/पेक,	मानिका,	पन	

७. बसुजाः

वसुजाः धायेबलय् इलय्व्यलय् मनूतय्सं याइगु सामाजिक, धार्मिक ज्याखँय् छ्यलाः वयाच्वंगु थलबलयात बसुजाः धाइ । नेवाःत नखःचखः हनेगु, गुथि न्यायेकेगु, ई स्वयाः पाय्छि नसा नयेगु यानावयाः च्वंपिं खः । न्हापांनिसें सामाजिक मान मर्यादा अनुशासन कथं संस्कारया ज्या नं न्ह्याकाः हे वयाःच्वंगु दु । मनूत बुसांनिसें सीधुंकातकं संस्कार हनेमाःपिं द्यःपूजा यायेमाःपिं जुगुलिं अजागु अवस्थाय् सामानत छ्यलेगु याना वयाच्वंगु दु । उजागु समानया पारिभाषिक खँग्वःत थुकथं न्ह्यथनागु दु -

बसुजाः सम्बन्धित नां

कोतल,	खासि,	खोला,	पात्राखोला,
ज्वलान्हायकं,	अक्षताखोरी,	आरती,	धेरदेवा,
जलहरि,	जलपात्र,	झारी,	तुवा,
कलश,	पाला,	बलिपात्र,	सिन्हलमुद्र,
सुकुन्दा,	सुमि,	मुकुन्दा,	मुखः,
बेतालि,	कसागा,	गं,	वज्र,
शंख,	मय		

८. प्रशासनिक

संसारया छुं नं देसय् राज्य सुव्यवस्थित रुपं न्ह्याकेत जुजु थः याकचां जक गबलें पूवंके फैमखु । राज्य सुथांलाक न्ह्याकेगु लागि हरेक मनूतय् थःथःगु जिम्मेवारी दै । सु सु गनुखं छु छु ज्या यायेगु, छु छु ज्या मयायेगु धकाः नियम कानून दयेकाः तःगु दु । अथेहे नेपालमण्डल दुने मल्लपिन्सं शासन याःगु इलय् नं सुं मनूयात छु ज्या विइगु ? सु मनुखं छु ज्या यायेगु धैगु जिम्मेवारी वियाःतःगु खनेदु । थथे राज्य सुव्यवस्थित रुपं न्ह्याकेत हरेक मनूयात वियाःतःगु थजागु जिम्मेवारी हे प्रशासनिक पद खः ।

छुं नं राज्यय् राजनैतिक ह्यूपाः नापनापं प्रशासनय् हेरफेर, फेरबदल नं जुयाःच्वनी । ई व परिस्थितिं फ्वं कथं न्हू-न्हूगु पद दयेकेगु

नं जुयाःच्वनी । उकिं ईया ह्यूपाः नापनाप थौंकन्हय्या प्रशासनिक पद नाप न्हापा प्रशासनिक पद ज्वःमलागु खनेदु । उगु इलय् प्रशासनय् ज्या याइपिं पदाधिकारिपिन्त धाइगु, सम्वोधन याइगु खँग्वःत ह्यूगु खनेदु ।

मल्ल इलय् प्रशासनया दकलय् च्वय् जुजु जुइ । फुक्क अधिकार जुजुयाके केन्द्रित जुइ, फुक्क, नियम, कानून दण्ड जुजुपाखें जुइसा जुजु स्वयं उकिया जिम्मेवार जुइ । जुजुयात द्यःकथं हनीगु जुगुलिं जुजुं छु याइ सत्य हे याइ धैगु मान्यता प्रजायाके खनेदु । जुजुं राजगुरु व धर्म शास्त्रया सल्हा कथं निर्दिष्ट जुयाच्वंगु जुइसा सुयात प्रशासनय् तयेगु, लिकायेगु धैगु जिम्मा नं जुजुया हे जुइ । जुजया म्हुतुया वचं हे कानून जुइगुलिं सार्वभौम सत्ता जुजुयाके निहित जुइ । उगु इलय् आवश्यक कथं प्रशासनय् मनूतय्त पद वियाः जिम्मा वियाः तःगु दै । उगु इलय् प्रशासनय् पदाधिकारी थुकथं खनेदु ।

प्रशासनिक नां

अंगराज,	द्रमराव,	काजी,
द्वारे,	द्वारभेट,	क्वाथनायक,
प्रधान,	जमादार,	डिट्ठा,
ब्यसन ठाक्कुर,	रघुपति,	पायक,
भारो,	हावो,	भह्राह्न
महाथ	सामन्त	महापात्र
धर्माधिकार	गुलामि	चौतारा

उपाध्याय	प्रमाम	छें भण्डिल
जोधपति	राजदैवज्ञ	राजवैद्य
पाञ्चालि	छरिदार	कोतवार
दुवार	उमरा	तकसाली
ढल्पा	ढाकऱ्या / ढाकरे	भाण्ड नायक
भट	भटनायक	

९. तिसा

थ:गु म्हयात मेपिनिगु न्ह्योने सभ्य कथं ब्वयेगु बांलाकेगुया नितिं छ्यलीगु पिनेया ब्वसा हे तिसा खः । नेवाःतय् थःजक बांलाकाः मगाः, द्यःयात नं थःपिनिगु दुःख सुखय् ग्वाहालि याइम्ह कथं भावनात्मक विचाः दुगुलिं छुं नं ज्या यायेबलय् द्यःयात साक्षी तयाः, थः द्यां लाःसां द्यः द्यांमलाकूसे, थः बांमलाःसां द्यःयात बांलाकेमाः धैगु भावना दुपिं नेवाःतय्सं छुं ज्या पूवनेवं उकिया लसताय् द्यःयात तिसा छायेगु, आध्यात्मिक भावना दुगुलिं थःपिन्सं तियाः जुइगु तिसा स्वयां नं द्यःपिन्के ब्वयेगु ब्वसा अप्वः खनेदु । थुगु ब्वसायात उगु इलय् थी थी कथं नां छुइगु यात । गुगु थौंकन्हय् पारिभाषिक खँग्वः जुयाः ब्यूगु दु ।

तिसा वस्तुजातया नां

कर्णाफोल,	कर्जपताका,	कवंमाला,
केतलि,	हृदयफोल,	कष्ठि,

चन्द्रकला,	जन्त्रफोल,	तलिका,
त्रिकोणी,	दानपत्र,	प्रमा,
वाव्हि,	मुगायमाला,	मोहरमाला,
रुद्राक्ष,	वर्नामाला,	सिक्रिमाला,
सुकिमाला		

१०. वास्तु

वास्तु धायेबलय् मनूतय्सं दयेकाः तःगु अर्थात् मानव निर्मित धकाः थुइकेमाः। नेपालमण्डलया इतिहास पुइकेबलय् थनया मनूत अप्वः सृजनात्मक ज्याय् वनाच्वंगु खनेदु। डा. कमलप्रकाश मल्लजुं मल्ल इलय् सृजनात्मक साहित्य म्हो जुगुलिं थनया मनूत सृजनात्मकय् स्वयां अप्वः रचनात्मकय् नुगः क्वसाःगु खँ न्हयब्वयाः दीगु खँ न्ह्यथनादिल । तर साहित्य बाहेक मेगु ज्याय् स्वयेगु खःसा अप्वः मनूत सृजनात्मक ज्याय् लगे जूगु खनेदु । कःमितय् भूमि खः थन लुँकःमि, सिकःमि, दकःमि, ल्वंकःमि, बज्रकःमि आदि कःमित खनेदु । नेपालमण्डलयात स्वयेगु खःसां नं थन द्यः, सतः, देगः, छेँ, लँ आदि मेगु देया सिवय् विस्कं खनेदु । इतिहासय् नेपाःया कलाकारत मेगु देसय् वनाः थःगु देशया कलाकृति प्रचार प्रसार याःगु खँपाखें नं नेपालमण्डल दुने वास्तुकलाया थपूयात विचाः यायेफु ।

उगु इलय् खनेदुगु वास्तुया पारिभाषिक खँग्वःत थुकथं दु ।

वास्तु सम्बन्धी नां

गढ,	प्राकार,	लँक्वाथ,
क्वाथ/कौट्ट,	गज्जुलि,	गोदालमत,
फले,	चपाल/चपाः	वनगढ/सिमागढ,
ध्वखा,	जलद्रोणि/जलधुनि,	कवर,
कवत,	पाताल,	यिरान/इलान,
छेडि,	तिलमक,	तोखा,
देलस,	सतल	

११. पूजाज्वलं

नेवाः समुदाय न्हापांनिसें धार्मिकताय् विश्वास दुपिं, उकिस द्यःयात थः दुःख सुखया पासा कथं नाला वयाः च्वंपिं अथेजुयाः छुं नं हर्ष व विस्मातया इलय् नं द्यःपूजा यानाः आध्यात्मिक मनोवल थकायेगु व थःगु जीवनयात सुथांलाक न्ह्याकेतः इलय् व्यलय् पूजाआजा यायेगु परम्परा दु । थथे पूजा आजा यानाः थःगु आत्मा विश्वास बःलाकेगु व सामाजिक मर्यादा ल्यंकाः सामूहिक रुपं जीवन हनेगु परिपातिया विकासया नितिं पूजा यानाः वःगु खनेदु ।

हरेक संकतया इलय् द्यःया आराधना यानाः पृथ्वीया हरेक

वस्तुयात प्रतिकात्मक रुपं छ्यलाः लुमंकाः तय्गु नं जूगु दु । थ्वहे कथं हरेक पूजा आजाय् फरक फरक कथं पूजाया प्रकृति स्वयाः पूजा ज्वलंत छ्यलेगु यानाः वयाच्वंगु दु । थुगु पूजाज्वलंया पारिभाषिक नां थुकथं खनेदु ।

पूजाज्वलंया नां

जजमका,	यिताल,	पोषक,	प्रसाद,
भोग,	सदावति,	फलके	धुपवास
चेतना	पञ्चोपचा	पञ्चोपताका	पञ्चविंशतिका
ईमो			

१२. ल्याः खँग्वः

छुं नं छगू वस्तुयात थुलि, उलि, आपाः म्हो, निगःचा, भतिचा धायेबलय् व वस्तुया निश्चितता मक्यंसे अनिश्चितता विइगु ल्याःखँग्वः खः । थौं कन्हय् नेपालभाषाया ल्याःखँग्वःलय् १, २, ३ कथं ल्याः खायेगु परिपाति दु । तर न्हापा छुं छगू वस्तु ल्याः तयेबलय् उगु वस्तुया आकार प्रकारया आधारय् तँजिग्वः स्वानाः ल्याः खाय्गु परम्परा दु । तँजिग्वः स्वानाः ल्याःखायेगुली नेपालभाषा तःमि खनेदु ।

थुगु ल्याः खँग्वः थुकथं खनेदु ।

ल्याः खंग्वःया नां

छि (१)	नसि (नि / ने) द्वि (२)
स्व (३)	पि (४)
ङा (न्या) (५)	खु (६)
न्हस(न्हय्) (७)	च्या (८)
गु (९)	जिम / सान्ह / भ्फि / स्लं / सं (१०)
निय (निइ / नी) (२०)	सुय (स्वी / सुइ) (३०)
पिय (पिइ / पी) (४०)	ङय (न्यय्) (५०)
खु (खुइ / ख्वी) (६०)	न्हय् (७०)
चय (चय्) (८०)	गुय (गुइ / ग्वी) (९०)
संछि (११)	नीछि (२१)
स्वीछि (३१)	पीछि (४१)
न्यय्छि (५१)	खुयछि (६१)
न्हय्छि (७१)	चय्छि (८१)
गुय्छि (९१)	श्र / सर / स (सः) (१००)
दोल (१०००)	लख (१०००००)
कोति (१०००००००)	जव ($^{१}/_{४}$)
चुल ($^{१}/_{४}$)	कर्ष ($^{१}/_{४}$)

निगूगु ब्व

पारिभाषिक खँग्वःमुना

अंगराज (ना) = अंग रक्षक, स्वैगुं जिउ धनया सुरक्षा यायेत तयाःतःम्ह मनू

अकर्ण (वि) = अकृत्य, चेत मजूगु, मखुगु ज्या

अंगुलि (ना) = औंछि, अंगुलिं दायेगु दापु, छलंगु निलंगु ...आदि

अक्षताखोरी (ना) = जाकि आख्यः तयेगु थल

अङ्गीकार (वि) = नाला कायेगु, स्वीकार यायेगु, थःनालेगु

अञ्चित (वि) = अनुचित, याये मज्यूगु ज्या

अटकु (ना) = अप्पा

अतिगण्ड (ना) = २७ गू योग मध्ये खुगूगु थासय्या योग

अधम (ना) = अधर्म, मखुगु याये मज्यूगु ज्या

अनुराधा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये झिंन्हय्गू थासय्या छगू नक्षत्र

अम्वल (ना) = सीमाना, राज्य

अयन (ना) = खुला, स्वंगू ऋतु

अर्क्कस्वान (ना) = छताजि स्वांया नां

अर्धपात्र (ना) = पूजा यायेबलय् लःतयाः अर्घ विइत छ्यलीगु थल

अर्धभाग (ना) = छुं नं छगू वस्तुया वच्छि

अविचि (ना) = (सं. अवीधि) १८ गू नरक मध्ये छगू नरकया नां

अविधि (ना) = नियम (विधि) मदुगु

अस्तक (ना) = २७ गू योग मध्ये झिंखुगूगु योग

अश्लेषा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये गुगू थाय्या छगू नक्षत्र

अष्टमी (ना) = चन्द्रमाया ल्याः कथं ल्याः खाइबलय् लाइगु च्यान्हुया न्हि

आग्नेयकोलि (ना) = पूर्व व दक्षिणया कुं (दिशा)या नां

आतमा (ना) = आत्मा, मन, चित्त, प्राण हृदय

आदित्य (ना) = आइतबार, न्हय्न्हुया न्हिं मध्ये न्हापांगु न्हिं

आभरण (ना) = द्योने च्वंगु ब्व, देवः वसः

आयुष्मान (ना) = २७ गू मध्ये स्वंगूगु योग

आरति (ना) = द्यःया आरधना यायेत च्याकीगु यक्व म्हुतु दुगु मत थल

आर्द्रा (ना) = २७ गू मध्ये खुगूगु नक्षत्र

आविदि (ना) = अवधि, छुं ई दुने

आर्शिश (ना) = आशिष, आर्शिवाद, चीधिकःपिन्सं तःधीपिन्त कामना कथं विइगु वचं

अश्विनी (ना) = २७ गू मध्ये न्हापांगु नक्षत्र

इन्द्र/ऐन्द्र (ना) = नीन्हय्गु मध्ये नीनिगूगु योग

इलान (ना) = द्यःया फुसय् तयाः तैगु आवरण

इलिष्या (ना) = ईर्ष्या, मखुगु, मभिंगु विचाः तयेगु

उत्तरफाल्गुणी (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिंनिगूगु नक्षत्र

उतरभाद्रपद (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये नीखुगूगु नक्षत्र

उतराषाढा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये नीखुगूगु नक्षत्र

उपहास (ना) = अपमान यायेगु, हिस्यायेगु, खिसियायेगु

उपाध्याय (ना) = जुजुया पुजारी

उभय (ना) = निम्ह

उमनि (ना) = लनेगु साधन, तराजु

उमरा (ना) = अरव भाषाय् अमिरया वहुवचन, अधिकार दुम्ह पुरुष, जग्गा सम्वन्धी ज्या याइपिं अधिकृत

उमराव (ना) = सैनिक अधिकृत

उत्किर्ण (ना) = ल्वं, सिं, सिजः वः आदि कडा वस्तुलय् कियातःगु

एका (ना) = ईका, छता बीवः

एन्दर (ना) = इन्द्र, द्यःपिनि जुजु, स्वर्ग लोकया जुजु

एन्दला (ना) = इन्द्रला, एन्दला, यंला (भाद्र महीना)

कतला (ना) = कौला (असोज) महीना

कपह् (ना) = कापः

करण (ना) = छन्हुयात भिंछब्वय् थलातःगु ब्व

कलश (ना) = पूजा यायेबलय् पवित्र लः शोधन यायेत छ्यलीगु थल

कवंमाला (ना) = मुण्डमाला, (म्वःमाः) द्यःयात क्वखायेकीगु छता तिसा

कवर (ना) = कवः, गुथियारतय् परिवारया छगू पुचः

कसागा (ना) = पूजा यायेबलय् जवः ल्हाः पिकया म्हय् हिनेगु कापः

काजी (ना) = मन्त्री, मन्त्री खलःयात याइगु सम्वोधन

कामरस (वि) = रसिक, यौन तृष्णाय् नुगः क्वसाःम्ह

किंस्तुध्न (ना) = भिंछ्गू थासय्या करणया नां

किकिंपा (ना) = द्यःया छ्यनय् छुकीगु छता तिसा

किसली (ना) = द्यः पूजा यायेत द्यःया न्ह्योने जाकि ग्वय् व धेवा तयाः तःगु सलिं

कुंकुम (ना) = केशर

कु (ना) = १.५ फिट, १८ इन्च, छकु निकु ..., ताजिग्वः

कुछन्द (ना) = कुरुप, वेरुप, ख्वालय हाकः ईकाः मनूख्वाः मवयेका विइगु

कुट्ट (ना) = कूट, थःगु वस्तु मेपिन्त वियाः तःगु वापतय् छ्यःम्ह मनुखं पुले हःगु सामान

कुटुम्ब (नां) = थःथिति

कुड (ना) = कूछि, निमना, फँ, माना थें दायेगु दापु

कुमर (ना) = कुमार वा कुमारी, ब्याः मजूम्ह मिसा वा मिजं

कुह्(ना) = कुले, (२ माना)

कुशपादुका (ना) = खराउ लकां, सिँयागु लकां

कृतिका (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये स्वंगूगु नक्षत्र

केतकि (ना) = छता स्वांया ताजि

कोतल (ना) = क्वतः, स्वां सिन्हः जाकि आदि तयेगु पूजा भू

कोतवार (ना) = पाले वा पहरेदार (हतियार भण्डारया)

कोति (ना) = कोटि (करोड), लाख लाख सच्छि थाय्

कोथुलं (ना) = क्वय् च्वंगु लँ

कोयला (ना) = कछला (कार्तिक महीना)

कोला (ना) = ल्हाःया दापु, छकोला, निकाला ...

कौट्ट (ना) = क्वाथ

कौलव (ना) = स्वंगूगु थासय्‌या करण

क्वहे (ना) = कुले, दायेगु दापु

क्वाथ (ना) = प्यखें पःखाःनं चाःहीकाः तःगु मू मू सुरक्षित थाय्‌त

क्वाथनायक (ना) = क्वाथया विचाः याइम्ह मूलम्ह मनू

क्रयायपत्र (ना) = छुं नं सामान न्यायेगु मीगु उल्लेख जुयाच्वंगु भ्वं

खाछि (वि) = पलख, भच्चा, घौछि, छुं ई

खार (ना) = लःया मुहान वा लः सुरक्षित यायेत गड पःखाःया छचाखेरं म्हुया तःगु गाः

खासि (ना) = जःसि, छुं ततःधंगु भ्वय् यायेवलय् ला खुनेगु थल

खु (बि) = छः खुगूगु ल्याः, ६

खुय (वि) = ६०, खुइगू ब्व

खोला (ना) = अय्‌ला थ्वँतय्‌त छ्यलीगु थल

ख्वप्व (ना) = ख्वप, भक्तपुर, थाय्‌या नां

गच्छ (ना) = धरौति, छुं वस्तु न्यये कायेत दि तयेगु वस्तु

गजुलि (ना) = गजू, देगःया दकलय् च्वयेच्वंगु ब्व

गड (ना) = गढ, हतियार तयाःतैगु थाय्, मू थाय्

गडप्रकार (ना) = गः पःखाः, थःगु राज्यया छचाखेरं सुरक्षित यायेत दयेकाःतःगु पःखाः

गन (ना) = पुचः, छुं छथ्वः मनूतय् पुचः छगू गण ...

गननृत्य (ना) = गंप्याखं, पुचः च्वना हुलीगु द्यःप्याखं

गण्ड (ना) = २७ गू योग मध्ये भिंगूगु योग

गम (ना) = गुथियार

गर (ना) = न्यागूगु थाय्या करण

गरुवायी (ना) = गौरव, यक्व, भ्यातुगु, महत्व दुगु

गह् (ना) = गढ, मुख्यगु थाय्, हतियार तया तैगु मू थाय्

गु (वि) = ९, गु, नौ

गुथियार (ना) = छगू जात दथ्वी सामाजिक समस्या ज्यंकेत दयेकाःतःगु पुचः गुथिकतक, गम, महा

गुणिला (ना) = गुनला, गुणिंला गुंला, (श्रावण महीना)

गुमान (ना) = घमण्ड, अभिमान, अहंकार, गर्व

गुय (वि) = ९०, गुइगू ब्व

गुहतो (ना) = गुंतुसि, सितु, छता पवित्र घाँय्

गुल्यमाला (ना) = गःपःया लुँ माः

गोदालमत (ना) = सिँ धस्वाका: च्वय् च्याकीगु मत

गोरोचन (ना) = साया तेपुचाय् दैगु विशेष प्रकारया अमूल्य छता रस

गोहत्या (ना) = सा स्यायेगु

ग्राहक (ना) = छुं वस्तु न्याइम्ह व न्या:म्ह मनू

[illegible]ुयामार (ना) = गुल्यमाला, ग:प:या तिसा

घनिष्ठा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये २३ गू थाय्या नक्षत्र

घडि (ना) = खुइगु पला, २४ मिनेट, ज्योतिषि गणना कथं न्हिछियात ६० घडि कथं तैगु ल्या:

घेरदेवा (ना) = घ्य:देवा, घ्य: तया: च्याकेगु मत

ङय (वि) = ५०, न्ययूगु ब्व

ङा (वि) = ५, न्यागूगु ल्या:

ङैयु (वि) = ७०

चंगुनिला (ना) = चगुणिला, चगुला, चौला, (चैत्र महीना)

चतांमधे (ना) = चतांमह्रि, च्वकि क्यला: जाकि चुं दयेका: छुनां त:गु चाकला:गु छता मह्रि

चतुष्पाद (ना) = गुगूगु थाय्या छगू करण

चन्द्रकला (ना) = मिला बां लूगु छता तिसा

चन्दार (वि) = चण्डाल, म्वा:मदुगु ज्या याइम्ह

चपा: (ना) = चपाड, चपाल, भ्वय् न्यायेकेत, मुँज्या यायेत छ्यलीगु सत: छेँ, धर्मशाला

चय (ना) = ८०, चय्गू ब्व

चरण (ना) = तुतिया पालि

चरलोक (ना) = गुप्तचर, गोप्य खँ लुइकीपिं मनूतय् पुचः

चरु (ना) = होम द्रब्व, तछो हाम्वः वा जाकि घ्यः आदि वालाः द्यः पिनिगु होमय् दुइत छ्यलीगु वस्तु

चवहत (ना) = प्यका लँ दुगु दथुया वजाः

चाकल मत (ना) = द्यःया न्ह्योने छचाखेरं च्याकीगु मत, चाकःमत

चास्नि (वि) = ल्वाकज्याःगु

चितायाक (ना) = चिरपाःलाः, गुथियारतय् दथ्वी सुं गुथियार सितधाःसा सिथं यंकीवलय् सु व हल्चा ज्वना वनेगु पाःलाःपिं

चित्त (ना) = छगू नक्षत्र, २७ नक्षत्र मध्ये १४ गू थाय्या नक्षत्र

चिल्ला (ना) = फाल्गुण, फागुण

चीवरि (ना) = चिवर, भिच्छुपिन्सं पुनीगु म्हासुगु वसः

चुल (वि) = चुर, प्यब्वय् छब्व, १/४ पि

चेतला (ना) = चैतला, चैत्रला, चिल्ला

चैत (ना) = सिन्ह, द्यःयात पूजा यायेवलय् छ्यलीगु म्हासुगु ह्यामुगु सिन्हः, लुँचि

चोको (ना) = च्वका, छुं नं वस्तुया च्वामुगु ब्व

चौतारा (ना) = जुजुया ल्यू फुक्क ज्या याइम्ह मुख्यम्ह मनू (प्रधानमन्त्री)

च्यकुट्ट (वि) = चीकुगु, टुक्रा

च्या (वि) = ८, च्यागूगु ब्व

छरिदार (ना) = न्यायिक अधिकारी

छापपत्र (ना) = मल्लकालया लालमोहर, छेँ बुँ अचल सम्पतिया लेखाजोखा जूगु सरकारी मान्यताया भ्वं

छि (वि) = १, न्हापांगु ल्याः

छेँदि (ना) = छेँया दकलय् क्वय्या ब्व, छेलि

छँभण्दिल (ना) = द्यः सतःछेँ मर्मत यायेत स्वयेगु अड्डा (गुथि संस्थान)

छेड (ना) = नाश, न्हंकेगु, मदया वनीगु

जजमका (ना) = जजंका, यज्ञोपवित

जन्त्रफोल (ना) = द्यःयात क्वखायेकीगु जन्त्र (हिरा)या फ्वः

जव (वि) = जःछि, प्यब्यय छब्व, १/४

जमादार (ना) = सैनिक अफिसर

जलधुनि (ना) = जःघुं, लः मुकेत छ्यलीगु ल्वंया ट्यांकि, जलद्रोणी

जलपात्र (ना) = दथ्वी क्वः दुगु लःतयेगु थल

जाछेँ (ना) = छेँ दयेका तःगु थाय्, जाःगु छेँ

जिम (वि) = सान्ह, झि, १०, झिगूगु ल्याः

जिमने (वि) = झिम्ह व निम्ह, १२, झिंनिम्ह

जुगि (ना) = जोगि, छगू जात

जेष्ठा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये १८ गु थाय्या नक्षत्र

जोगीचक्र (ना) = जोगीतय्त नकेगु छथी गुथि

जोधपति (ना) = महा सेनानी, कमाण्डर इन चिफ

ज्वला न्हाय्कं (ना) = द्यःया पूजा आजाय् न्हाय्कंया प्रतीक कथं छ्यलीगु
सिजः, वः, वा लिया वस्तु

ज्ञानयुक्ति (वि) = ज्ञानपाखें पूर्ण, ज्ञानयुक्त, सः स्यूम्ह

झारी (ना) = लः थल, अन्ति, अय्ला, थल

झि (वि) = १०, झिगू ल्याः

झोह् (ना) = झाडि, ख्वातुगु चिचीमागु सिमा

झ्यातकाव (ना) = गुरुत्व, झ्यातुगु, महत्व दुगु

टकसाली (ना) = धेवा दयेकेत जिम्मा वियाः तःम्ह मनू

ठक (ना) = ठग, मखुगु खँ न्हानाः स्वैकें छुं वस्तु काइम्ह

ठाकुर (ना) = जुजु, महाराज, थकू/जुजु खलः

डिट्ठा (ना) = न्यायधीश, न्याय निशाफ विइम्ह मनू

ढल्पा (ना) = धःयागु व्यवस्था यायेत तयाःतःम्ह मनू

ढाकऱ्या/ढाकरे (ना) = ल्वापुया इलय् मालसामान लाय्कूली थ्यंकीपिं
मनूत

ढोकबु (ना) = तःधंम्ह, थकालि

तमाल पत्र (ना) = तमालमाया हः, छता वनस्पति गुगु च्वयेत छ्यली

तलपति (ना) = तालपत्र (लालपूर्जा)

तव (ना) = महापात्र

तवछुतला (ना) = तवछोतला, तवछोटला, तवछुतला, तछोला, तछला

तुवा (ना) = सिँयागु चिकं थल

ताम्रपत्र (ना) = सिजलय् कियातःगु पौ

ताल (ना) = प्याखं हुलेत थाइगु छता बाजाया सः

तालिका (ना) = न्हाय्पंया छता तिसा

तिप (ना) = बाजा थायेगु सःया छता ताजि

तिलमक (ना) = थः बुँइ सिनाज्या यायेगु सुविधाया निति दयेकाःतःगु लःवैगु धः

तृसंघ (ना) = स्वंगू पुचः, स्वंगु संघ वा समूह

तैतिल (ना) = स्वंगूगु करण

तोला (ना) = ११.६६३८ ग्राम

त्रिकोणि (ना) = स्वंगूगु कुं दुगु वस्तु

तोरण (ना) = त्वलं, द्वःया फुसय् तयातःगु, कलाकृति

त्रिभय (ना) = स्वम्हजाना (जुजुपिं)

थंथुलँ (ना) = निपु लँ मध्ये च्वयेच्वंगु लँ

थकाडि (ना) = थकालि, तःधीम्ह, ज्याथम्ह

थकालिनी (ना) = महारानी, मुख्यम्ह वा थकालिया कलाः

थाप्रपा (ना) = स्थापना, पलिस्था, नीस्वना

थिंसला (ना) = थिंशला, थिला, थिंला, मंसीर

दानगाम (ना) = ब्याज, छुं वस्तु त्याना: का:गु बापतय् साँवाय् तना:विइगु वस्तु

दानपति (ना) = दान ब्यूम्ह मनू

दानपत्र (ना) = दान व्यूगु दसिपौ

दासा (ना) = नाप, लनेगु, दायेगु वस्तु

दितला (ना) = दिलरा, दिल्ला, असार

दम्म (ना) = दान्छि धेवा, प्यब्वय् छब्व

दिवस (ना) = अंक, न्हि, दिन

दुगुण (ना) = निथी, दोब्बर, निदुगं

दुदु (ना) = दुरु, न:लि, न्हूगु

दुभिक्ष (ना) = अनिकाल, नये त्वनेया संकट जुइगु

दुह्निसि (ना) = द्वादसि, तिथिया ल्याखं १२ न्हुया दिं

दुवार (ना) = द्वारे, दुवार, धोखा पाले, जुजु व जनता दथ्वी स्वापू तैम्ह मनू

देव ल्हाय (क्रि) = द्य:या आराधना यायेत हुलीगु वा धाइगु न्हापांगु प्याखंया बाजं

देशवर्णना (ना) = प्याखं हुलीबलय् प्याखं म्व:तय्सं याइगु देय्या स्थिति वर्णन

दैविक (वि) = दैवी प्रकोप, प्रकृतिपाखें व:गु संकट

दोबुधि (ना) = बुद्धि, जुक्ति, उपाय

दोल (वि) = द्वःछि, सच्छि सच्छि भिंगू थाय्

द्रम्म (ना) = स्व. दम्म

द्वार (ना) = लुखा

द्वार भेट (ना) = लुखां द्वहाँ वने न्ह्यः न्यनाः वनेगु थाय्

द्विजवर (ना) = हनेवहःम्ह ब्रम्हु

द्विती (वि) = निगू, द्वितीय

धम्म (ना) = आध्यात्मिक कथं भिंगु ज्या याइम्हेसित दइगु भावानात्मक लिच्वः, धर्म

धमोस्त (वि) = धार्मिक, धर्म प्रतिया आस्था

धरोत (ना) = छसिंकथं च्वयातःगु धलः

धर्माधिकार (ना) = कानून मन्त्री

धानि (ना) = धार्नि, १२ पाउ

धामा (ना) = वा, धान्यमानिकाया चीहा रुप

धारणक (ना) = छुं नं वस्तु मिइम्ह मनू वा म्यूम्ह मनू (विक्रेता)

धाण्र्ण (ना) = म्यूम्ह, छुं थःगु वस्तु धेवा कयाः वा छुं वस्तु नाप हिलाः विइम्ह

धाल (ना) = अंक, अध्याय, दिवस

धुपवास (ना) = धुंपाँय्, नस्वाकेत च्याकीगु धुप

ध्रुव (ना) = २७ गू योग मध्ये झिंनिगूगु थाय्‌या योग

ध्वखा (ना) = द्वहाँ प्यहाँ जुइगु मू थाय्

ध्वजा (ना) = ध्वायँ, ध्वजा, धुँज्यामुज्या

नट (ना) = मिजं प्याखं म्वः

नटावास (ना) = दबू छेँ, प्याखं ल्हुइपिं च्वनीगु छेँ

नटी (ना) = मिसा प्याखं म्वः

नरपति (ना) = मनूया मालिक वा जुजु

नसि (वि) = २, दुई, निगू ल्याः

नाग (ना) = झिगूगु करण

नान्दी (ना) = प्याखंया नायः व नकिं नं हालीगु नासं द्यःया मे

नायकिनी (ना) = नकिं, थकालिनी, मुख्यम्ह मिसा

निक्षेप पत्र (ना) = धितोपत्र, स्वैके छुं वस्तु वा धेवा त्यासा कयागु वापतय् च्वया वियाःतःगु भ्वं

निदान (ना) = ज्यंकेगु, समाधान

निभि/नेभि (वि) = निम्हजाना

नियमपरिभाषा पत्रिका (ना) = नियम परिभाषा कियाःतःगु पत्र

निवस (ना) = निवंश, निसन्ततान, निसाख

निसराव (ना) = चि, पालु, बजि तयाःदान विइगु, सिरा, निसलाः

निस्सार (ना) = पिने वनेगु

निसान्ह (वि) = २०, बीस, निइ, नीगू ल्याः

नृत्यभूमि (ना) = दबू, प्याखं ल्हुइगु थाय्

नेपं (वि) = निफा, १६ मना, फछि फछि निथाय्

नेभिं (वि) = निथ्वः वा निपुचः

नैवेद्य (ना) = पूजा यायेबलय् द्यःयात छायेगु निंगु बजि

नोको (ना) = न्वकू, निम्हम्ह

न्या (वि) = ङा, ५, न्यागू ल्याः

न्हय (वि) = ७०, सतरि ल्याः

न्हस (वि) = ७, सात, न्हय्गू ल्याः

न्हायु (ना) = न्हुयु, हापं, चन्दा

पक्ष (ना) = बाःछि, भिंन्यान्हु

पचि (ना) = पंचमि

पञ्चपताका (ना) = म्हासुगु, ह्यामुगु, वचुगु, तुयू वामुगु कापः तयाः दयेकाःतःगु ध्वाँय्

पञ्चमहापाप (ना) = मचा, बुरा मिसा सा व व्रम्ह स्यायेगु वराबरया पाप

पञ्चवलि (ना) = भेय्, दुगु, फै, हँय व खा वलि

पञ्चविंशतिका (ना) = २५ कू कापः

पञ्चसूत्रका (ना) = पसुका, ह्यामुगु, म्हासुगु, तुगु, वामू व वचुगु का

पञ्चामृत (ना) = दुरु, घ्य: कस्ति, घौ व साख:

पञ्चोपजा (ना) = पंचोपचार, न्याता पूजाया नां, पञ्च उपचार

पदारथ (ना) = पदार्थ, वस्तु

पताका (ना) = पता:, द्य:या च्वंनिसें क्वय्तक ब्वयेकीगु काप:

पन (वि) = धेवाया छगू इकाइ

परिच्छेद (ना) = अध्याय, अंक

परिघ (ना) = २७ गू योग मध्ये भिंगुगू योग

पर्सात (ना) = प्रसाद, द्य:यात छाना: लानाह:गु सि (फल)

पह्रपे (क्रि) = कुतुंवने

पल (वि) = पाउ, ४ तोला

पलका (ना) = प:का, छ्ता बीव:

पला (ना) = २४ सेकेण्ड, तिथिया ल्याखं खुइगू विपला

पलेहर मिखा (ना) = पलेह: थें जा:गु मिखा, बांलागु मिखा

पांचालि (ना) = पञ्चायत, पञ्च भलादमी

पातक (ना) = पाप, बांमला:गु मखुगु, मभिंगु ज्या या:गु वापतय् जुइगु आध्यात्मिक लिच्व:

पाताल (ना) = घडेरी, छेँ दयेकेगु थाय्

पात्रखोला (ना) = पाता ख्वला, पूजा आजाय् थ्वँ तया: त्वनेगु थल

पाद (ना) = द्य:या तुति दिकेत दयेका त:गु फ:

पायंक (ना) = पैदल सिपाहि

पारण (ना) = पालं, पालन, अप्सं च्वना: नइगु छता नसा

पारितोषिक (वि) = सट्टा भर्ना

पाललाक (ना) = पा:ला:

पाला (ना) = चिकं इता: तया: च्याकेगु चाया थल

पिक (वि) = रोपनी, १६ आना, छ्पी, निपी ..... पेक

पी (वि) = ४०, पिइगू

पीव (वि) = ४, प्यगू

पुछरपय (क्रि) = न्ह्यस:, प्रश्न, न्यनेगु

पुने (ना) = पुण्य, धार्मिक ज्यापाखें दैगु आध्यात्मिक लव:

पुराण (ना) = लिच्छवी ई व मध्याकालया शुरुपाखे छ्यःगु अप्व:वंगु धेवा, १६ कार्षापण, ६४ पण

पुर्नवसु (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये न्ह्यगू थाय्यां नक्षत्र

पुस्मि (ना) = पुरुषमि, पुरुषस्वामि, भा:त

पुष्य (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये च्यागूगु नक्षत्र

पूर्वा फाल्गुणी (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिंछगूगु नक्षत्र

पूर्वा भाद्रपद (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये नीन्यागूगु नक्षत्र

पूर्वाषाढा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये नीगू थाय्या नक्षत्र

पेखन (ना) = प्रेक्षण, प्याखं

पेता अर्थि (ना) = प्यता पुरुषार्थ धर्म अर्थ काम व मोक्ष

पोरस (ना) = प्वलय्, छता पशुया नां

प्रकार (ना) = पःखाः

प्रकाश (ना) = जः, खने दुगु

प्रचक्र (ना) = परचक्र, शत्रु, दुष्ट, मखुगु ज्या याइपिं

प्रनमति (ना) = प्रणाम, नमस्कार, ज्वज्वलपा

प्रधान (ना) = जुजुया मुख्यम्ह मनू, प्रशासनय् दकलय् तःधंगु पद

प्रमाम (ना) = प्रधान, महासामन्त, जिल्लाया वडा हाकिम ।

प्रीति (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये निगू थायया योग

प्लछि (वि) = छगू पल, ल्याःया छगू एकाइ

प्वलोड (ना) = पलि, देगः सतलय् वा मज्वयेकेत चिना तःगु आयपा वा तायल पौ

फं (वि) = प्रस्थ, ८ माना, नापतौलया छगू एकाइ

फुकिंज (ना) = फुकी, अबुया दाजुकिजापिं

बनज (ना) = ब्यापार, न्यायेगु मीगु याइम्ह मनू

बव (ना) = न्हापांगु करण

बला (ना) = बाण, छगू अस्त्र

बलातिवला (ना) = बवलाःगु अस्त्र

बाहार (ना) = बहाः, विहार

बिनिजा (ना) = वन्जाः ब्यापारी, सामान न्याये मी याइम्ह मनू

विलोम (ना) = द्वितीय कोणपाखें ल्याहां वयेगु लँ (प्याखं खंग्वः)

बुछुटला (ना) = ब्वछुतला, बोंछतला, बोछवला, वोछोंतला, वोछतला, वछौला, वछला, वैशाख

बुसाधन (ना) = वर्षवन्धन, जन्म वा स्थापनायात लुमंकाः दच्छिया छकःयाइगु ज्या

बेतालि (ना) = पूजा यायेबलय् छ्यनय् चीगु त्वयुगु कापः वा गा

बैत (ना) = वित्त, धन सम्पति

बैद (ना) = वैद्य, वासः याइम्ह मनू

बैलि (ना) = मभिंम्ह मनू, शत्रु

ब्यंकपारक (ना) = व्यं पाःलाः, पाःसिधःम्ह

ब्रम्ह (ना) = २७ गू योग मध्ये नीन्यागू थाय्या योग

ब्रम्हभुवन (ना) = ब्रम्ह लोक, ब्रम्हा च्वनीगु थाय्

भट (ना) = सेना

भट नायक (ना) = सेनापति

भतुवनि (ना) = भट्टरङ्ग, वाउँगु

भरणी (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये निगू थाय्या नक्षत्र

भाण्ड नायक (ना) = दरवारया भण्डारय् स्वइम्ह अधिकारी

भारो (ना) = भारदार, दरवारया ज्याखँय् ग्वाहालि याइपिं मनू

भट्टाह (ना) = भट्टारक, हनेबहःम्ह

भाष (ना) = भाषा, व्यवस्था

भिंमराज (ना) = भिंलाय्, पूजा, आजाय् भिंगु कथं छ्यलीगु छता स्वां

भूप (ना) = महाराज, जुजु

भृङ्गा (ना) = लुँ, मूवंगु वस्तु

भोग (ना) = द्यःया न्ह्योने स्याइम्ह सजीव प्राणी

मंडौं (ना) = सतः

मंस (वि) = १.१६६ ग्राम, नापतौल कथं एक मंस

मण्डप (ना) = सतः, पिनें वःपिं मनूत च्वनेगु थाय्

मतेङ (ना) = मतिना, यःत्यः

मथां (वि) = बुलुहुं, विस्तार

मनशिल (ना) = विशालु, ल्वं चुं

मरम (ना) = मर्म, पीर, दुःख, व्यथा

महं (ना) = मलः पल्पसा त्वयाः नं न्याइबलय् कुतुं वैगु वस्तु

मसमो (ना) = मय्जु, भम्चा, हनेथाय् मिसातयत छ्यलीगु खँग्वः(किशोरी)

महा (ना) = गुथियार

महाथ (ना) = जुजु धुंका तःधंम्ह, महामन्त्री, महत, महापात्र, मुल्मी

महापात्र (न।) = प्रधान पात्र, मूत्यङ्ग पात्र ।

मानिका (वि) = अन्न दायेगु छगू नाप, २४-३१ फं कथं छ्यलीगु एकाइ

मानिगर (ना) = यलया लायकू, मंगलबजार थाय्‌या नां

मास (ना) = लच्छि, महिना

मुरि (वि) = २० पाथि

मुलमी (ना) = मन्त्री सरह ।

मूल (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिंगुगू थाय्‌या नक्षत्र

मृगशिरा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये न्यागुगू थाय्‌या नक्षत्र

मेघा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिगुगू थाय्‌या नक्षत्र

मोक (ना) = नाश, सीगु (मृत्यु)

मोडि (ना) = म्हछि, याकःचा

मोण्डि (वि) = मुरि, छपी

मोहरमाला (ना) = म्वः माः, छता तिसा

म्हग्वस (ना) = म्हगस

म्हचमोटो (ना) = कलाः

यंकुलिं (ना) = वायुव्य, उत्तर पश्चिमया कुं

यंगल (ना) = यैंया क्वने

यंता (ना) = उत्तर दिशा

यदिसि (ना) = ज्योतिषि, खगोल शास्त्रया ज्ञान दुम्ह मनू

यात (ना) = यात्रा, जात्रा, मनू मुंकेगु

यिताल (ना) = इताः, मत च्याकेत चिकं बुलाः दयेकाःतःगु का

यिरान (ना) = इलां, द्यःया च्वये किचः किकेत तैगु वस्तु

युग (ना) = झिंनिदँ, १२ वर्ष

येकुलि (ना) = आग्नेय, दक्षिण पूर्वया कुं

येङा (क्रि) = न्यना

येता (ना) = दक्षिण दिशा

योग (ना) = तिथि, वार नक्षत्र आदि निश्चित नियम कथं छथाय् स्वाइबल्य चन्द्र सूर्यया विशेष परिस्थितिं लाइगु विशेष पर्वकाल, थ्व नीन्हय्‌गु दै

योकुलि (ना) = नैऋृव्य, पश्चिम दक्षिणया कुं

रघुपति (ना) = सूर्यवंशया जुजु

रतन (ना) = रत्न, पंच रत्न, मूल्य वंगु वस्तु/लुँ, वह, हिरा, मोती,पन्ना

रयन (वि) = चैन, ऐस आराम

रति (वि) = सच्छिगु तोलाया छब्व, लाल

राग (ना) = प्याखनय् हालीगु मेया छता बोल

राजकुल (ना) = राजपरिवार, लायकू

राजदैवग्य (ना) = राज ज्योतिष

राजवर्णना (ना) = जुजुया स्थिति वर्णन

राजवैद्य (ना) = जुजुया लायकूया वैद्य

राजिक (वि) = जुजुपाखें वःगु संकट

रुद्राक्ष (ना) = रुद्रमाः, छता तिसा

ऋतु (ना) = निला, दच्छिया खुगू ऋतु (हेमन्त, शिशिर, वसन्त, गृष्म, वर्षा व शरद)

रेवती (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये दकलय् लिपागु नक्षत्र

रोहिणी (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये प्यगूगु थाय्या नक्षत्र

रौव (ना) = १८ गू नरक मध्ये छगू नरकया नां

लँ क्वाथ (ना) = देय्या च्वकाय् पाः च्वनेगु थाय्

ला-लि (ना) = ल्हाः तुति

लिखतपत्र (ना) = छगू पत्रय् च्वयातःगु भ्वं वा ताडपत्र

लु (ना) = दृश्य

लुचला (ना) = लुँ थें म्हासुम्ह चला

लृथ्व (ना) = लिथु, कलाःदये धुंकाः हाकनं ब्याहाः याःम्ह मिसा, लिपा

लेपन (वि) = इलेगु, पायेगु

लोम (ना) = प्याखंम्वःत न्हापांगु कुनय् वनेगु लँ

वंकुलि (ना) = ईशान, पूर्व व उत्तरया कुं

वज्र (ना) = २७ गू योग मध्ये भिंन्यागू थाय्या योग

वनगढ (ना) = दे चाःहिइक पिनाः तःगु सिमा

वनिका (ना) = वाटिका, बगैचा

वनिज (ना) = खुगूगु करण

वरारी (ना) = प्याखंनय् हालीगु छगू राग

वरियान (ना) = २७ गू योग मध्ये भिंच्यागू थाय्या योग

वर्णमाला (ना) = वनमाला, जंगली स्वांया मा:

वर्षकृत्य (ना) = नखःचखः, दच्छिया छकः याइगु ज्या

वर्षवन्धन (ना) = स्थापना व जन्मया लुमन्ती दच्छिया छकःयाइगु ज्या

वलसान (ना) = आयस्ता

वलिपात्र (ना) = बौ पा:, पूजा आजाय् भैरवया ख्वाःचिं तया: तैगु चाया पा:चा

वालव (ना) = निगूगु करण

विधाता (ना) = भाग्य, नसिव, कर्म

विपला (ना) = छगू पलाया खुइगू ब्व

विभुति (ना) = खरानी

विशाखा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिंखुगू थाय्या नक्षत्र

विष्कुम्भ (ना) = २७ गू योग मध्ये न्हापांगु योग

विष्टि (ना) = न्ह्यगूगु करण

वृद्धि (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिंछगूगु थाय्या नक्षत्र

वृन्द (ना) = वहुवचनया प्रत्यय

वृहस्पति (ना) = वसुवा:, विहिवार

वैकुथ (ना) = वैकुण्ठ, विष्णुलोक

वैधृति (ना) = २७ गू योग मध्ये अन्तिम योग

वैश्य (ना) = बेश्या, छम्ह स्वयां अप्वः मिजंत काइम्ह मिसा

व्यतिपात (ना) = २७ गू योग मध्ये भिंछगू थाय्या योग

शकुनि (ना) = च्यागूगु करण

शतभिषा (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये नीप्यगु थाय्या नक्षत्र

शनैश्चर (ना) = ७ गू बार मध्ये अन्तिम बार, शनिवार

शरणागति (वि) = शरण काः वःम्ह

शासन (ना) = जुजुं जारी याःगु अभिलेख, साहासन

शिव (ना) = २७ गू योग मध्ये नीगू थाय्या योग

शिवका (ना) = शिवदेवं पिकाःगु धेवा, सुका (छसुका) या पूर्व रुप

शिवदिस्ति (ना) = शिवदेवया मिखा, ल्याः कथं स्वंगूगु, ३

शुडिनि (ना) = भट्टी, सुलिमय, अयलाः थ्वँ मिइगु थाय्

शुक्र (ना) = २७ गू योग मध्ये नीप्यगूगु थाय्या योग

शुच (ना) = २७ गू योग मध्ये नीस्वगूगु थाय्या योग

शूल (ना) = २७ गू योग मध्ये गुगूगु थाय्या योग

शेषकसर (ना) = बाकि, ल्यं पुल्यं परशेष

शोभन (ना) = २७ गू योग मध्ये न्यागूगु थाय्या योग

श्रोती (वि) = वेदया ज्ञान दुम्ह, वेद सःम्ह

श्र (वि) = १००, सःछि, सच्छि

श्रयोस्तु (वि) = मंगल, भिंगु

श्रवण (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये नीनिगू थाय्या नक्षत्र

श्रीच्याछ (ना) = च्याम्ह (महापात्र)

सं (वि) = १० भिगू

संछि (वि) = ११, भिंछगू

संवत्सररोहो (ना) = दच्छिंयंकया खँ च्वयात:गु ल्वहंपौ

संशरग (वि) = सम्वन्ध, छम्हेसिया मेम्ह नाप दैगु स्वापु

सखी (ना) = सौ, साया गोवर, पासा

सगह्रि (ना) = मक:

सड (ना) = सल, सम्वत वा ल्या:कथं ७

सतल (ना) = सत:

सदावति (वि) = फ्वगिं वा अशक्तपिन्त नकेगु वा दान विइगु

सर (वि) = १००, स:छि

सरनडैयु (वि) = १७० सच्छि व न्हय्

सहदेवा (ना) = वास: दयेकेत छ्यलीगु छता वनस्पति

साखि (ना) = साक्षी, छुं ज्या यायेवलय् प्रमाण कथं तइम्ह मनू

सा गोरष (ना) = गोलक, सा जवा:

सातक (ना) = पीर मदुगु, शान्त

साध्य (ना) = २७ गू योग मध्ये नीनिगू थाय्या योग

सान्ह (ना) = १०, भिगू

सामरगी (ना) = सामाग्री, ज्वलं

सामन्त (ना) = छगू प्रदेश वा थाय्या जुजु

सार (ना) = अभिशेष, जुजुया लिपा मेम्ह जुजु जुइत याइगु ज्या

सिक्रिमाला (ना) = सिखःमाः, छता तिसा

सिजलपति (ना) = सिजलय् कियाःतःगु पौ, सिजः पौ

सिध्य (ना) = २७ गू योग मध्ये नीछगूगु थाय्या योग

सिन्दूर खोरी (ना) = सिन्हमू, सिन्ह तयेगु थल

सिवसतुर असतर (ना) = शिवया शत्रु कामदेवया वाण, ल्याः कथं ५

सिमागर (ना) = वनगढ, राज्य सुरक्षाया लागि चाःहीक सिमां जाःगु किल्ला

सुकर्मा (ना) = २७ गू योग मध्ये न्हय्गू थाय्या योग

सुका (वि) = जःछि तका, प्यव्यय् छब्व

सुकिमाला (ना) = सुकि धेवां दयेका तःगु माः, छता तिसा

सुकुन्दा सुमी (ना) = सुकन्दा नापं ल्यूने चिकं तुइतः दयेकाः तःगु ज्यावः

सुदि (वि) = सुदृष्टि, बांलागु भिंगु विचाः

सेलील्गुन (ना) = चौला, फागुण, सिला व फाल्गुण ल्वाक ज्यानाः दःवःगु खँग्वः

सौभाग्य (ना) = २७ गू योग मध्ये प्यगू थाय्या योग

स्व (वि) = ३ तीन

स्वाधिकार (ना) = थःगु अधिकार

स्थविर (ना) = हनेवहःपिं, भिदँ स्वयां अप्वः भिच्छु जुइ धुंकूपिं

स्थविरासन (ना) = स्थविर भिच्छुपिं वा थकालिपिं च्वनीगु थाय्

स्लं (वि) = १०, सलं, भिगू

स्वगोतर (ना) = स्वगोत्र, थःजात

स्वधान (ना) = भाषा, मन्त्र

स्वस्ति (वि) = भिनेमा

स्वाती (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिंन्यागू थाय्या नक्षत्र

स्यातवजि (ना) = फलके, स्याःबजि

हरंत **(वि)** = स्यंकेगु, मभिं यायेगु

हस्ति (ना) = किसि, ल्याःकथं ८

हर्षण (ना) = २७ गू योग मध्ये भिंप्यगू थाय्या योग

हाकुपौ (ना) = सीबलेया नियम च्वयातःगु वा सीबले गुथियारपिन्के वा मवःपिन्के बं कायेत दयेकाःतःगु हाकुगु पौ ।

हातङा (क्रि) = धाल

हात्त (ना) = २७ गू नक्षत्र मध्ये भिंस्वगू थाय्या नक्षत्र

हावों (ना) = थाय्पा, थकालि, हनेवहःम्ह मनू

हेतु (वि) = कारण

हृदय फ्वल (ना) = हिरा फ्वः, छता तिसा

नां : **वज्रमुनि वज्राचार्य**

थाय् : कीर्तिपुर नगरपालिका-४
जगतपाल महाविहार
चिलंच्व

जन्म : वि.सं. २०३०/ने.सं. १०९३

शिक्षा : नेपालभाषा (एम.ए.)
पत्रकारिता (वि.ए.)

सिरपा : मोतिलानि १११६
मोतिलानि १११९
पीयूष पदक १११९

ज्या : पाटन संयुक्त क्याम्पस
शहीद स्मारक क्याम्पस
कीर्तिपुर माध्यमिक विद्यालय

भ्रमण : भारत

कृति : नेवा: संस्कार परिचय

अनुभव : प्याकिं, किपू, कीर्तिपुर पत्रिकाया सहसम्पादक